

Risico inventarisatie & -evaluatie

De Risico inventarisatie & -evaluatie (RI&E).

Het inventariseren van risico's op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn is een belangrijke stap naar het structureel verbeteren van arbeidsomstandigheden. Zo kun je beleidsmatig en gestructureerd de arbeidsomstandigheden en veiligheid verbeteren en het welzijn verhogen. Het is het begin van een verbeter- en beheers cyclus.

Het overzicht van alle risico's in uw instelling en de ernst van die risico's wordt de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) genoemd. Dit is het plan van aanpak.

Uw RI&E geeft antwoord op de volgende zes vragen:

1. Zijn er in het verleden ongevallen gebeurd in mijn school?
2. Wat kan er op dit moment fout gaan in mijn school, zodat ongevallen of verzuim optreden?
3. Hoe groot is de kans dat het gebeurt?
4. Hoe beperk ik een risico? Of de schade als het toch misgaat?
5. Welke maatregelen zijn nodig? En hoe voer ik ze in?
6. Hoe zorg ik dat de maatregelen blijven werken?

De Arbowet bepaalt dat alle voorkomende risico's voor veiligheid en gezondheid geïnventariseerd moeten worden. Een lijst van onderwerpen zou er zo uit kunnen zien:

- Arbozorg en arbeidsorganisatie;
- Verzuimbeleid;
- Algemene voorzieningen;
- Psychosociale arbeidsbelasting (agressie, geweld, pesten, discriminatie en werkdruk);
- Werk- en rusttijden;
- Verlichting en daglicht;
- Klimaat en ventilatie;
- Gassen, dampen en stof;
- Lichamelijke belasting;
- Werkplekinrichting;
- Informatie- en bedieningsmiddelen;
- Arbeidsmiddelen (gereedschappen, machines en persoonlijke beschermingsmiddelen);
- Geluid;
- Trillingen;
- Biologische agentia;
- Straling;
- Risicogroepen.

Tabel 1: Taakbeschrijving (toets de RI&E op de volgende aspecten)

1. RI&E	
1.1 Is de RI&E volledig	
1.1.1	Zijn alle risico's, inclusief de achterliggende grondoorzaken, ten aanzien van veiligheid en gezondheid met betrekking tot de hele organisatie of bepaalde organisatieonderdelen, waaronder groepen medewerkers of activiteiten, geïnventariseerd?
1.1.2	Is gebruik gemaakt van gegevens van verzuimanalyses om inzicht te krijgen in de arbeid gerelateerde oorzaken van het verzuim?
1.1.3	Zijn de inzichten van de bedrijfsarts en van andere deskundigen die de werkgever inschakelt voor het verzuim- en arbeidsomstandighedenbeleid meegenomen in de RI&E?
1.1.4	Zijn de inzichten van de werknemers meegenomen in de RI&E?
1.1.5	Is gebruik gemaakt van de inzichten van de preventiemedewerkers?
1.1.6	Zijn de analyses van arbeidsgezondheidskundige onderzoeken gebruikt in de RI&E?
1.1.7	Zijn ongevallenregistraties aanwezig en geanalyseerd op de achterliggende grondoorzaken en zijn die verwerkt in de RI&E?
1.1.8	Zijn de taken van de preventiemedewerker ingevuld en uitgevoerd?
1.1.9	Is beschreven hoeveel preventiemedewerkers nodig zijn om de taken uit te voeren en wat de benodigde kennis en capaciteit is voor het uitvoeren van de taken?
1.1.10	Is beschreven welke arbeidsgezondheidskundige onderzoeken nodig zijn, wat de inhoud en de frequentie is?
1.1.11	Is het arbobeleid beschreven en operationeel?
1.1.12	Is de organisatie van de bedrijfshulpverlening (BHV) beschreven en operationeel?
1.1.13	Zijn de risico beperkende maatregelen met betrekking tot de aanwezige risico's beschreven?
1.1.14	Zijn de risico beperkende maatregelen getoetst aan de arbeidshygiënische principes en het daarbij te hanteren redelijkerwijs beginsel?
1.1.15	Is bepaald of nadere verdiepende RI&E's en/of aanvullende metingen nodig zijn om de blootstelling aan bepaalde arbeid belastende factoren en de daarmee samenhangende risico's vast te stellen?
1.2 Is de RI&E actueel en is de actualiteit geborgd	
De RI&E moet de huidige (actuele) stand van zaken beschrijven op het gebied van arbeid belastende factoren binnen de organisatie. Dus ook de risico's door organisatorische wijziging, verbouwing, nieuwe machines enz.	

Stappenplan van de RI&E

1. **Inventarisatie risico's** – In deze stap worden alle processen en werkzaamheden binnen de organisatie onderzocht en wordt geïnventariseerd welke risico's er aanwezig zijn.
2. **Evaluatie risico's** – Vervolgens worden de risico's uit stap 1 geëvalueerd en geordend op potentiële risicofactor. De grootste risico's moeten namelijk zo snel mogelijk worden aangepakt, terwijl kleine risico's wellicht wat langer kunnen wachten.
3. **Plan van aanpak opstellen** – Nu is het belangrijk om een praktisch plan van aanpak op te stellen. In dit plan van aanpak beschrijft u de risico's en hoe deze kunnen worden beheerst. Er wordt ook in kaart gebracht wat iedere maatregel aan kosten met zich meebrengt.
4. **Toetsen van het RI&E & PVA** –Arbo1 of Arbodeskundige.
5. **Plan van aanpak uitvoeren** – Tot slot moeten maatregelen en aanpassingen worden gerealiseerd. Er zouden na het uitvoeren minder risico's moeten zijn op de werkvloer.

Criteria

De RI&E dient aan verschillende criteria te voldoen (conform de arbeidsomstandighedenregelgeving). De vier belangrijkste waren en zijn: volledigheid, actualiteit, actuele inzichten en betrouwbaarheid. Achtereenvolgens worden deze criteria nader toegelicht.

De nieuwe elementen erin zijn in cursief aangegeven.

Volledigheid

- Alle arbeidsrisico's, inclusief de achterliggende grondoorzaken, ten aanzien van veiligheid en gezondheid met betrekking tot de hele organisatie of bepaalde organisatieonderdelen, waaronder groepen medewerkers of activiteiten, moeten zijn geïnventariseerd. Met de formulering over de achterliggende grondoorzaken is bedoeld dat niet alleen naar symptomen gekeken moet worden, maar ook naar de echte oorzaken achter de symptomen. Immers symptomen geven niet altijd de echte oorzaken weer. Daarmee wordt er beoogd te bereiken dat een RI&E niet alleen een opsomming is van symptomen, maar dat ook onderzocht moet worden hoe die symptomen zijn ontstaan. Dat zijn de feitelijke risico's die beschreven moeten worden. Deze worden ook gezien als de achterliggende oorzaken (basisrisicofactoren) waardoor de risico's zijn ontstaan. Daarmee wordt voorkómen dat het blijft bij dweilen met de kraan open op basis van oppervlakkige symptomen. Zo kan de stap gezet worden om echt structureel te werken aan het aanpakken van knelpunten en aan verbetering van de werkomstandigheden.
- In de RI&E zijn ook de risico beperkende maatregelen met betrekking tot de aanwezige risico's beschreven. Hierbij gaat het zowel om de nog te nemen maatregelen om bestaande risico's verder te verlagen als om de beschrijving van (de borging van) de reeds genomen maatregelen (met name die) bij de grootste risico's.
- Er is gebruik gemaakt van de aanwezige gegevens uit de verzuimbegeleiding, het arbeidsomstandighedensprekuren van de bedrijfsarts en de reeds uitgevoerde arbeidsgezondheidskundige onderzoeken (AGO's) om inzicht te krijgen in de arbeidsgerelateerde oorzaken van het verzuim. Er is een koppeling gemaakt tussen deze gegevens en de beheersing van de arbeidsrisico's. Dus de inzichten van de bedrijfsarts en van andere deskundigen die de werkgever inschakelt voor het verzuim- en arbeidsomstandighedenbeleid zijn meegenomen in de RI&E.
- De preventiemedewerker(s) is aantoonbaar bij de RI&E betrokken en heeft input geleverd.
- Er is nagegaan of er ongevallenregistraties aanwezig zijn. Er is gekeken of er een trendanalyse naar de achterliggende grondoorzaken (systeemfactoren) van de ongevallen is uitgevoerd.
- Er is een uitspraak gedaan over de taken, positie, deskundigheidsniveau, tijd en invulling van de preventiemedewerker.
- Nagegaan is of het arbobeleid beschreven is en in hoeverre het arbobeleid geïmplementeerd is op de werkvloer. Want als dat niet zo is, zijn de risico's niet verholpen en moet dat alsnog gebeuren en in de RI&E opgevoerd worden.

- De risico's van de zogenaamde bijzondere groepen zijn beschreven (jeugdigen, ouderen, zwangeren, minder validen, derden, stagiaires en uitzendkrachten, bewakingspersoneel, schoonmaakpersoneel).
- Er is een uitspraak gedaan over de organisatie van de bedrijfshulpverlening (BHV). Daarbij moet de omvang, de kennis, vaardigheid en geoefendheid van de BHV-organisatie afgestemd zijn op de aard en grootte van het nog aanwezige restrisico.
- Een juiste weging van de grootte van de risico's is uitgevoerd.
- Er is een beschrijving opgenomen van welke specifieke arbeidsgezondheidskundige onderzoeken (AGO's) aan de werknemers moeten worden aangeboden, wat de inhoud en de frequentie daarvan is. Als deze periodiek worden aangeboden, worden zij ook PAGO's genoemd. Dit advies moet worden afgestemd met de bedrijfsarts.
- Er is duidelijk aangeven of er thema RI&E's of verdiepende RI&E's (dit zijn verschillende dingen) en/of aanvullende metingen nodig zijn om de blootstelling aan bepaalde arbeidsbelastende factoren en de daarmee samenhangende risico's vast te stellen of nader te onderzoeken. Zolang deze nog niet gedaan zijn, is de RI&E niet volledig.

Actualiteit

De RI&E-rapportage moet de huidige (actuele) stand van zaken qua arbeidsbelastende factoren binnen het bedrijf beschrijven. Dus organisatorische wijzigingen, andere productieprocessen, nieuwe machines of gevaarlijke stoffen, installaties of gebouwen enz. moeten qua risico's in de RI&E worden opgenomen.

Actuele inzichten gebaseerd op de stand der wetenschap en de professionele dienstverlening

- Uitgegaan moet worden van de meest actuele wet- en regelgeving en de meest actuele normen en grenswaardes.
- Bij de inventarisatie van de gevaarsbronnen moet gekeken zijn naar wat tegenwoordig als gevaarsbronnen wordt beschouwd.
- Bij het uitvoeren van de RI&E is aantoonbaar gebruik gemaakt van de in de branche opgestelde arbocatalogus.
- Bij de verbetervoorstellen om risico's te reduceren, dient rekening te zijn gehouden met moderne inzichten op dit terrein. Dit is in lijn met het gestelde in artikel 3 lid 1 van de Arbowet waarin staat dat de werkgever in zijn zorg voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers uitgaat van de stand van de wetenschap en professionele dienstverlening.

Betrouwbaarheid

- Voldoende medewerkers moeten bij de uitvoering van de RI&E betrokken zijn geweest. Met name betreft dat zaken die sterk van de individuele beleving van medewerkers afhankelijk zijn, zoals de psychosociale arbeidsbelasting (beleving van de werkdruk en beleving van ongewenst gedrag), het binnenklimaat, voorlichting over arbozaken, ontplooiingsmogelijkheden, enz.
- De blootstellingen aan de risico's moeten representatief in beeld zijn gebracht. Geen over- en of onderschatting (geen te gunstige of worst-cases).
- De blootstellingen aan arbeidsbelastende factoren dienen met gevalideerde methodes (en eventueel meetapparatuur) onderzocht en in kaart te worden gebracht.
- De evaluatie van de blootstelling aan de risico's moet correct zijn uitgevoerd en vergeleken met relevante wettelijke en wetenschappelijk onderbouwde grenswaarden.

Plan van aanpak

- Maatregelen moeten zijn voorgesteld om de gevaren weg te nemen of om de risico's op het gebied van veiligheid en gezondheid zoveel mogelijk te beperken. De inspanningen van de werkgever gaan daarin verder dan het voldoen aan wettelijke normen, omdat hij een beleid moet voeren dat is gericht op zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden (art. 3, lid 1, Arbowet). Dit in het kader van de optimalisatieverplichting om de risico's verder te verlagen dan de uiterste wettelijke verbodswaardes (zie ook Burgerlijk wetboek art. 7:611 en 7:568). De werkgever mag in de prioritering van de maatregelen prioriteiten stellen en daarin andere bedrijfsbelangen laten meewegen.
- Met de adviezen over de risicobeperkende maatregelen, moeten ook de werkelijke (achterliggende oorzaken van de) risico's en niet slechts de symptomen worden aangepakt.
- Bij de voorstellen voor risicobeperkende maatregelen moet rekening gehouden zijn met de arbeidshygiënische strategie en het daarbij te hanteren redelijkerwijsbeginsel.
- Als in het plan van aanpak bij de voorgestelde maatregelen is afgeweken van de arbeidshygiënische strategie, dan moet dit zijn gemotiveerd.
- Beschreven moet zijn hoe de maatregelen (kunnen) worden geïmplementeerd.
- Een inschatting moet gedaan zijn van de effectiviteit van de maatregelen. Dit zou kunnen worden ingevuld door de weging van de grootte van de risico's twee keer uit te voeren: voor het uitvoeren van de voorgestelde maatregelen en uitgaande van de maatregelen daarna. Maar het mag ook anders worden ingeschat.
- Bij de voorgestelde maatregelen moet rekening zijn gehouden met ongewenste consequenties van maatregelen.
- Een juiste prioritering van maatregelen (en tijdsplanning) moet zijn voorgesteld op basis van de weging van de grootte van de risico's en eventuele andere bedrijfsbelangen.
- Het plan van aanpak moet concreet en realistisch (SMART) zijn.
- Beschreven moet zijn hoe de maatregelen worden geïmplementeerd.
- Beschreven moet zijn of de door de werkgever aangewezen personen (actiehouders) voldoende bevoegdheid hebben om de voorgestelde maatregelen uit het plan van aanpak uit te voeren (dus bij voorkeur niet te veel acties bij de preventiemedewerkers, maar juist bij de operationeel managers).

Arbokerndeskundigen

Bij het adviseren over de RI&E en het plan van aanpak geldt voor de arbokerndeskundigen aanvullend:

- Adviseren over de betrouwbaarheid, volledigheid en actualiteit van de RI&E.
- Adviseren over de risicobeperkende maatregelen, waarbij ook eventueel *achterliggende oorzaken* zijn aangepakt.
- *Adviseren over structureel arbobeleid en borging met de Plan-Do-Check-Act-cyclus.*
- *Adviseren over de juiste toepassing van taken en verantwoordelijkheden op het gebied van veiligheid en gezondheid binnen organisaties.*
- Adviseren over prioriteiten, tijdsplanning en de volgorde waarin de maatregelen moeten worden genomen.
- Aangeven of aanvullend of verdiepend onderzoek nodig is.
- *Adviseren over veiligheids- en gezondheidscultuur.*

In het toets- en adviesrapport moet de arbokerndeskundige:

- De bevindingen beargumenteren.
- Het management informeren over het al dan niet naleven of overtreden van wet- en regelgeving.
- De reikwijdte van het advies aangeven. Dus binnen welke scope. En welke zaken hij niet heeft kunnen beoordelen omdat hij bijvoorbeeld geen lokatiebezoek heeft kunnen uitvoeren
- In algemene zin aangeven of voor de geconstateerde risico's aanvullende informatie nodig is om te kunnen beoordelen of de RI&E volledig, betrouwbaar en actueel is.
- Een gestructureerd en overzichtelijk rapport schrijven.
- Het rapport afstemmen op de lezer.

- Die laatste twee zaken kunnen een flinke impact hebben op de vele standaard RI&E-(toets)rapportages die door hun algemene en wijdlopende beschrijvingen weinig overzichtelijk en bepaald niet op de lezer zijn afgestemd.

Wanneer de RI&E is uitgevoerd door een gecertificeerde arbokerndeskundige, moet over het deel dat hij/zij zelf heeft gedaan een verklaring worden afgegeven (kan apart maar kan ook als een – herkenbaar - deel in de RI&E zijn opgenomen) waarin hij verklaart dat met deze RI&E aan alle wettelijke eisen wordt voldaan en welke beperkingen aan de RI&E zijn verbonden, bijvoorbeeld vanwege de scope die is gehanteerd.

Inhoudelijk kan dat aanvullend nog betekenen ook dat het deel dat daarna door het bedrijf zelf nog wordt gedaan zoals het nader invullen van het plan van aanpak zoals de prioritering van maatregelen, de actievoerders en de streefdata aangeven, aanvullend moet worden getoetst.